

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента, доктора медичних наук, доцента, директора навчально-наукового інституту медсестринства Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова ЧОРНОЇ ВАЛЕНТИНИ ВОЛОДИМИРІВНИ на дисертаційну роботу аспіранта кафедри ендоскопічної та серцево-судинної хірургії ВНМУ ім. М.І. Пирогова ДЗЬОНИКА СЕРГІЯ АНАТОЛІЙОВИЧА на тему: «ПРОГНОЗУВАННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТА ЯКОСТІ ЖИТТЯ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ З УРАЖЕННЯМИ СТЕГНА ВНАСЛІДОК МІННО-ВИБУХОВОЇ ТРАВМИ» подану до захисту у разову спеціалізовану вчену раду ДФ 05.600.180, що створена згідно до наказу ректора ЗВО Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова № 95 від 29 травня 2026 року на підставі рішення Вченої ради ВНМУ ім. М.І. Пирогова протокол № 11 від 28 травня 2026 року з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина»

1. СТУПІНЬ АКТУАЛЬНОСТІ ОБРАНОЇ ТЕМИ.

Дисертаційна робота Дзьоника Сергія Анатолійовича присвячена тематиці прогнозування відновлення якості життя та функціонального відновлення у військовослужбовців з мінно-вибуховою травмою стегна. Дана тема є актуальною для сучасної медицини, а саме для таких її підрозділів як військова хірургія, травматологія та медична реабілітація, що особливо важливо в нинішніх умовах воєнного стану в Україні.

Починаючи з 2014 в Україні невпинно зростала кількість випадків мінно-вибухової травми нижньої кінцівки, зі значним погіршенням епідеміологічної ситуації в 2022 році від початку повномасштабного вторгнення росії. Особливістю мінно-вибухової травми є масштабність і різноманіття комбінацій ураження різних елементів нижньої кінцівки – це може бути ізольоване ураженням м'яких тканин, магістральних судин,

судинно-нервового пучка, кісткових структур або різні їх комбінації. Важливо розуміти, що ці ушкодження є проблемою не тільки в гострий період але і в довготривалому післяопераційному періоді, що супроводжується обмеженням мобільності, зниженням працездатності, погіршенням психоемоційного стану, а іноді і потреби в повторних оперативних втручаннях і тривалій реабілітації.

У зв'язку з цим важливим є оцінювання результату лікування мінно-вибухової травми нижньої кінцівки не тільки за загоєння рани або консолидації перелому але і за функціональною спроможністю нижньої кінцівки, здатність пацієнта до самообслуговування, відновлення його фізичної активності, соціального функціонування та загального сприйняття якості життя.

Для якісної і кількісної оцінки таких показників необхідно застосовувати валідовані шкали. Серед таких шкал найбільшої розповсюдженості досягли SF-36, LEFS та індекс Бартел. Їх застосування дозволяє оцінити стан пацієнта як одномоментно так і в динаміці, що дозволяє виконати аналіз траєкторії відновлення і відповідно планувати реабілітаційні заходи і прогнозувати віддалені наслідки бойової травми.

Відсутність робіт, присвячених дослідженню таких траєкторій, формуванню моделей для прогнозування стану пацієнта через певний період часу залежно від виду мінно-вибухової травми з урахуванням анатомо-клінічного типу ушкодження та наявності реабілітаційних заходів визначає актуальність дослідження, що безумовно має важливе клінічне, реабілітаційне та соціальне значення.

2. ОЦІНКА НАУКОВОГО РІВНЯ ДИСЕРТАЦІЇ І НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА.

Дисертаційна робота Дзьоника Сергія Анатолійовича виконана на належному науково-методичному рівні, має чітко сформульовану мету, логічно побудовані завдання, визначені об'єкт і предмет дослідження, а також

адекватно підібраний комплекс клінічних, інструментальних і статистичних методів.

Дослідження виконано на основі проспективного аналізу 149 стаціонарних пацієнтів, які проходили лікування у клінічному високоспеціалізованому центрі серцево-судинної та рентгенендоваскулярної хірургії, високоспеціалізованому центрі ортопедії, ендопротезування та реконструктивної травматології, а також у клінічному центрі медичної реабілітації та фізіотерапії Вінницької обласної клінічної лікарні ім. М.І. Пирогова у 2022-2024 роках.

Науковий рівень роботи підсилюється стратифікацією пацієнтів за анатомо-клінічним типом ураження стегна: без ушкодження судинно-нервового пучка та кістки, з ушкодженням судинно-нервового пучка, з поєднанням судинного ушкодження і перелому та з переломом без судинного ушкодження. Окремо оцінено вплив реабілітаційних заходів, що забезпечило клінічну спрямованість і практичну значущість отриманих результатів.

Матеріали дисертації відображені у 6 наукових працях, серед яких 3 статті у фахових виданнях України та 3 тези в матеріалах міжнародних науково-практичних конференцій. Опубліковані праці достатньо повно репрезентують основні положення дисертації, зокрема динаміку якості життя за SF-36, функціонального стану за LEFS, вплив реабілітаційних втручань і прогностичне значення лінійних змішаних моделей.

Зміст опублікованих робіт відповідає темі дисертації, а їх кількість і характер засвідчують належну апробацію результатів дослідження та відповідність вимогам до висвітлення основних наукових результатів дисертаційної роботи.

3. НОВИЗНА ПРЕДСТАВЛЕНИХ ТЕОРЕТИЧНИХ ТА/АБО ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОВЕДЕНИХ ЗДОБУВАЧЕМ ДОСЛІДЖЕНЬ, ПОВНОТА ВИКЛАДУ В ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЯХ.

Не викликає сумніву достатній рівень наукової новизни, що представлена в дисертаційній роботі. Наукова новизна дослідження полягає у

комплексній, і що головне – динамічній оцінці функціонального відновлення і якості життя у військовослужбовців після мінно-вибухової травми стегна з урахуванням як анатомо-клінічного варіанту ушкодження, так і реабілітаційних втручань. І все це досліджено з урахуванням часової динаміки протягом 12 місяців після травми.

Дисертантом вперше, використовуючи вибірку з військовослужбовців із мінно-вибуховими ураженнями стегна, проведено поєднану оцінку результатів за трьома авторитетними і достатніми інструментами: SF-36 використано для оцінки якості життя, LEFS з метою визначення функціонального стану нижньої кінцівки та, на кінець, індекс Бартел застосовано для оцінки здатності виконувати активності повсякденного життя.

Важливо відмітити той факт, що дисертаційне дослідження дозволило встановити існування неоднорідності відновлення стану військовослужбовців залежно від типу ураження стегна. У результатах та висновках роботи показано, що різні клініко-анатомічні варіанти травми формують не лише різні вихідні рівні функціонування, а й надалі формують різні види подальшого відновлення. Доведено існування «індивідуального» темпу відновлення для різних анатомо-функціональних видів ушкоджень стегна. Це все в свою чергу створює підґрунтя для персоніфікованого планування реабілітаційних програм.

Не менш важливим є те, що автор створив лінійні змішані моделі для прогнозування динаміки показників якості життя, використовуючи показники SF-36 та функціонального стану за LEFS. За рахунок використання групової належності, часу спостереження та взаємодії показників час та група та базового рівня показника стало можливим кількісно описати як загальні закономірності, так і міжіндивідуальну варіабельність відновлення у військовослужбовців з травмою стегна.

Практичне значення має також новизна щодо узагальнення довготривалого позитивного впливу системної реабілітації на фізичні,

психоемоційні та соціальні компоненти якості життя. Результати дисертаційного дослідження чітко показують, що перевага реабілітаційних заходів не обмежується тільки раннім періодом, а зберігається і у віддалені терміни спостереження. Усе це має критично важливе значення для організації подальшої реабілітаційної допомоги військовослужбовцям.

Результати дослідження, що відображають описану новизну у повній мірі викладені в опублікованих працях здобувача у фахових виданнях та представлені на конференціях і опубліковані в збірниках тез, що підтверджує завершеність апробації результатів дисертаційного дослідження.

4. НАУКОВА ОБҐРУНТОВАНІСТЬ ТА ВІДПОВІДНІСТЬ ТЕМІ ДИСЕРТАЦІЇ ОТРИМАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ, НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ, ВИСНОВКІВ І РЕКОМЕНДАЦІЙ, СФОРМУЛЬОВАНИХ У ДИСЕРТАЦІЇ.

Автором сформульовано висновки відповідно до мети і завдань дисертаційного дослідження. Висновки побудовані логічно, впливають з результатів усіх проведених досліджень, а саме клінічного, функціонального та статистичного аналізу і відображають основні положення наукової новизни.

Автором використано потужний набір валідованих опитувальників, що в повній мірі задовільняють вирішення поставлених дисертантом задач. Зокрема, дисертантом використано опитувальники SF-36 і LEFS, індекс Бартел. Для обробки отриманих даних автором використано статистичні методи обробки в межах програмних застосунків Office Excel 2007 та RStudio 2024.04.1. Зокрема. При використанні останньої використано спеціалізовані бібліотеки, що забезпечує належний рівень статистичної обробки даних і яскраву візуалізацію отриманих даних, що значно полегшує сприйняття дисертаційного дослідження.

Так, проведений порівняльний аналіз дозволив оцінити особливості зміни показників як у часі так і залежно від виду травми і застосування реабілітаційних заходів в межах всіх окремих груп. Автором на основі отриманих даних надалі було побудовано прогностичні моделі, що

доповнюють і логічно завершують дисертаційне дослідження, створюючи підґрунтя для практичного застосування результатів дисертаційного дослідження.

Таким чином наукові положення, висновки та практичні рекомендації повністю узгоджуються з темою дисертації та матеріалом дослідження. Вони спрямовані на об'єктивізацію оцінки функціонального стану і якості життя, раннє прогнозування віддалених результатів, що в свою чергу є кроком до побудови індивідуального підходу щодо реабілітаційних програм для військовослужбовців після мінно-вибухової травми стегна.

5. РІВЕНЬ ВИКОНАННЯ ПОСТАВЛЕНОГО НАУКОВОГО ЗАВДАННЯ ТА ОВОЛОДІННЯ ЗДОБУВАЧЕМ МЕТОДОЛОГІЄЮ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

Рівень виконання поставленого наукового завдання можна оцінити як високий, адже здобувач виконав глибоке і всебічне дослідження сучасних літературних джерел, ним сформовано мету дослідження, завдання дослідження. Здобувачем чітко окреслені критерії побудови вибірки дослідження, методів відбору та аналізу даних. Важливо, що автором виконане дослідження з оцінюванням всіх показників у динаміці.

Високо оцінено володіння дисертантом методологією клінічного наукового дослідження, що проявляється у застосуванні стандартизованих шкал оцінювання, урахуванні реабілітаційного чинника та використанні потужного набору статистичних методів, відповідно до особливостей отриманих даних.

Обговорюючи статистичні методи дослідження використані автором, варто приділити особливу увагу тому, що ним застосовано лінійні змішані моделі, що є методологічно обґрунтованим для аналізу повторних вимірювань у динаміці – це дозволяє оцінити вплив часу, групової належності, їх взаємодії та індивідуальної варіабельності пацієнтів. Така методологія у значній мірі посилює як наукову цінність так і потужність результатів дисертаційного дослідження.

В цілому ж, виконана автором дисертаційна робота свідчить про достатній рівень наукової здібності здобувача, його здатність планувати і виконувати наукове дослідження, аналізувати результати та формулювати на їх основі теоретично і практично значущі висновки.

6. ТЕОРЕТИЧНЕ І ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ

ДОСЛІДЖЕННЯ.

Важливо зауважити як теоретичне так і практичне значення отриманих дисертантом результатів дослідження. Так, теоретичне значення його роботи полягає у поглибленні розуміння проходження відновлювальних процесів після мінно-вибухової травми з точки зору оцінки якості життя та функціонального стану нижньої кінцівки. Аналіз отриманих дисертантом даних показав, що відновлення після мінно-вибухової травми не є простим лінійним, а є багатокомпонентним процесом з різною динамікою і відмінністю впливу на різні аспекти якості життя.

Результати роботи дозволили впевнено ствердити, що роль анатомо-клінічного типу ураження нижньої кінцівки при мінно-вибуховій травмі є значною – цей ключовий чинник визначає вихідний рівень функціонального стану та подальшу траєкторію відновлення. Це розширює теоретичне уявлення про наслідки мінно-вибухової травми і дозволяє розглядати її як групу клінічно різних варіантів ушкодження.

Практичне ж значення роботи полягає в тому, що запропонований автором підхід до оцінки стану пацієнта після мінно-вибухової травми нижньої кінцівки з застосуванням опитувальників SF-36, LEFS та індексу Бартел дає змогу об'єктивно оцінювати функціональний стан і якість життя та стандартизувати оцінювання результатів лікування і реабілітації.

Побудовані на основі отриманих результатів автором прогностичні моделі можуть бути використані для прогнозування як функціонального стану так і показників якості життя пацієнтів протягом року після травми, що створює передумови для раннього планування як обсягу, інтенсивності так і

тривалості реабілітаційних заходів, що має важливе значення при обмеженні ресурсів та часу.

Результати дослідження мають практичне значення для різних закладів охорони здоров'я, зокрема це і військові шпиталі, багатопрофільні лікарні, центри медичної реабілітації, фізіотерапевтичні підрозділи тощо. Створені автором моделі можуть бути використані для оптимізації маршрутів пацієнтів та розроблення індивідуалізованих програм відновлення.

Отримані результати впроваджено у лікувальний процес відділень Вінницької обласної клінічної лікарні ім. М.І. Пирогова, а також у науковий і навчальний процес профільних кафедр Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова, що підтверджує як теоретичну так і практичну спрямованість дисертаційного дослідження.

7. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОДАЛЬШОГО ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ В ПРАКТИЦІ.

Результати дисертаційної роботи Дзьоника Сергія Анатолійовича доцільно ширше впроваджувати у практику військових шпиталів, травматологічних, хірургічних, судинних і реабілітаційних відділень закладів охорони здоров'я, які надають допомогу військовослужбовцям із бойовими ушкодженнями нижніх кінцівок.

Запропоновані підходи до стратифікації пацієнтів за типом ураження стегна, комплексного оцінювання за SF-36, LEFS та індексом Бартел, а також прогнозування результатів відновлення можуть бути використані при створенні локальних клінічних маршрутів, програм реабілітації та навчальних матеріалів для лікарів, фізичних терапевтів, ерготерапевтів і фахівців медико-соціальної експертизи.

8. ВІДСУТНІСТЬ (НАЯВНІСТЬ) ПОРУШЕНЬ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ.

Перевірка щодо можливих порушень академічної доброчесності за допомогою програмного засобу «StrikePlagiarism» не виявила ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації даних або

інших порушень принципів академічної доброчесності у дисертаційному дослідженні Дзьоника Сергія Анатолійовича.

9. ВИСНОВОК ПРО ВІДПОВІДНІСТЬ ДИСЕРТАЦІЇ ВСТАНОВЛЕНИМ ВИМОГАМ

Дисертаційна робота Дзьоника Сергія Анатолійовича є завершеною кваліфікаційною науковою працею, виконаною на достатньому фактичному матеріалі та належному методологічному рівні та оформлена згідно вимог наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації». У роботі вирішено актуальне науково-практичне завдання сучасної медицини, військової хірургії та реабілітації – встановлення закономірностей функціонального відновлення і змін якості життя у військовослужбовців із різними типами уражень стегна та розроблення прогностичних моделей для оцінки результатів відновлення протягом року після мінно-вибухової травми.

За актуальністю, науковою новизною, обґрунтованістю отриманих результатів, теоретичним і практичним значенням дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами та доповненнями), а її автор Сергій ДЗЬОНИК, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина».

Директор навчально-наукового
інституту медсестринства
Вінницького національного медичного
університету ім. М.І. Пирогова
д. мед. н., доцент

Валентина ЧОРНА